

Forskerforbundets politikk for stipendiater

Vedtatt av Hovedstyret 02.05.2024



Skriftserien
3/2024

Innhold

Konkurransedyktig lønn.....	3
Forutsigbare ansettelsesforhold.....	4
God faglig veiledning.....	4
Gjennomføring og rett til dagpenger.....	5
Forskermobilitet og internasjonalt samarbeid.....	5
God karriereveiledning.....	6

Forskerforbundets politikk for stipendiater

Stipendiatene representerer framtiden i norsk forskning og høyere utdanning og er en uvurderlig ressurs for Norge som kunnskapssamfunn. Det å gjennomføre en doktorgrad er krevende og en stor investering for den enkelte, men det gir også en unik mulighet til å forfølge faglige interesser og til å utvikle spisskompetanse på områder av stor betydning for samfunnet. Stipendiater benyttes av en rekke ulike virksomheter i både offentlig og privat sektor. Både myndigheter og virksomheter må legge godt til rette for at kandidatene skal ha like vilkår og kunne lykkes med doktorgradsarbeidet uavhengig av hvilken sektor stipendiatene er ansatt i.

Forskerforbundet mener at:

- virksomhetene må tilby lønns- og arbeidsvilkår som sikrer god rekruttering til stipendiatstillingene
- alle stipendiater må sikres like rettigheter
- myndigheter og virksomheter må ta større ansvar for at stipendiatene kan fullføre doktorgraden med høy kvalitet på den tilmålte tiden.

Konkurransedyktig lønn

Virksomhetene må tilby konkurransedyktige lønns- og arbeidsbetingelser. Forskerforbundet har over tid lykkes med å løfte stipendiatenes begynnerlønn, men de har fortsatt lav lønn sammenliknet med andre grupper med samme kompetanse. Stipendiater må sikres mulighet til å bli lønnsmessig innplassert i henhold til sin erfaring og kompetanse, og ikke automatisk plasseres på minste begynnerlønn som startlønn.

Kandidater som allerede er etablert i arbeidslivet risikerer å gå betydelig ned i lønn dersom de blir stipendiat. At mange velger bort en stipendiatstilling på grunn av økonomi, svekker rekrutteringen til forskning og høyere utdanning.

Forskerforbundet arbeider for at:

- alle stipendiater tilbys en konkurransedyktig begynnerlønn og sikres lønnsutvikling i ansettelsesperioden
- virksomhetene har en lønnspolitikk som sikrer stipendiater lønn etter kompetanse, attraktivitet og erfaring
- kandidater som kommer fra høyere lønnet stilling i eller utenfor virksomheten gis lønnsinnplassering som reflekterer tidligere lønn.

Forutsigbare ansettelsesforhold

For å lykkes med doktorgradsarbeid må stipendiatene ha gode og forutsigbare ansettelsesforhold. Stipendiatstillingen er en åremålsstilling med en tidsavgrenset ansettelsesperiode. Ansettelsesforskriften¹ presiserer hvilke rettigheter og plikter som gjelder for både virksomheten og stipendiaten. Den skal sikre kandidaten tilstrekkelig tid og gir rett til forlengelse ved permisjoner og uforutsette hendelser. Målet er at stipendiaten uansett skal ha tre år til å gjennomføre selve doktorgradsarbeidet. Forskerforbundet vil arbeide for at rettighetene og pliktene omfatter alle stipendiater uavhengig av sektor.

Stipendiatperioden bør normalt være fire år inkludert ett år med karrierefremmende arbeid. Fireårig periode fremmer stipendiatenes integrering i fagmiljøet, og har positiv effekt på stipendiatenes gjennomføringstid.² Forutsetningen er imidlertid at slike karrierefremmende oppgaver ikke utgjør mer enn ett årsverk. Både arbeidsgiver og veileder har et særlig ansvar for å sikre at minst tre årsverk er dedikert til doktorgradsarbeidet.

Forskerforbundet arbeider for at:

- virksomhetene aktivt sikrer at karrierefremmende arbeid er relevant for doktorgradsutdanningen, og at omfanget ikke overskrider normert tid
- rettigheter og plikter som følger av ansettelsesforskriften gjøres gjeldende for helseforetakene, private forskningsinstitutt og andre forskningsvirksomheter som ansetter stipendiater
- reglene knyttet til lovhjemlet fravær/permisjon og forlengelse er tydelige og sikrer likebehandling.

God faglig veiledning

God faglig veiledning og et godt arbeidsforhold mellom veileder og stipendiat er viktig for et vellykket doktorgradsløp. Veiledere må ha tid, ressurser og nødvendig opplæring for å fylle rollen godt. Dette er ikke på plass mange steder. Det er også en del stipendiater som ikke får regelmessig veiledning.³

Det er viktig å sikre doktorgradskandidater mot press knyttet til medforfatterskap fra mer etablerte forskere. Videre må institusjonene ha gode retningslinjer for å forebygge og håndtere ukultur eller maktubalanse i arbeidsrelasjonene. De må også være behjelpelig med bytte av veileder.

Forskerforbundet arbeider for at:

- arbeidsgiverne avsetter tilstrekkelig tid og ressurser til å ivareta veilederrollen
- arbeidsgiverne tilbyr veilederne opplæring, har retningslinjer for hva veiledningen skal inneholde og rutiner for å håndtere utfordringer underveis og ved eventuelt behov for bytte av veileder.

¹ Ansettelsesforskriften er hjemlet i universitets- og høyskoleloven og statsansatteloven og gjelder statlige virksomheter samt private høyskoler. Andre ikke-statlige virksomheter er ikke omfattet av forskriften, eksempelvis private forskningsinstitutter og helseforetak.

² HK-dir Notat nr. 04/2022

³ NIFU-rapport 2017:10, [Tidsbruksundersøkelsen 2021](#), [Forskerforbundets skriftserie 5/2022](#)

Gjennomføring og rett til dagpenger

Doktorgradsutdanning er en viktig investering for den enkelte og samfunnet. Det må legges til rette for at flest mulig fullfører og fortrinnsvis på normert tid. Undersøkelser viser at det bare er 15 prosent som har fullført etter tre år. Én av fem stipendiater har ikke disputert 10 år etter oppstart.⁴ Det er behov for ytterligere tiltak for å bedre dette.

Integrering i fagmiljøet har stor betydning for både trivsel og gjennomføringsevne, men mange stipendiater opplever å ikke være en del av fagmiljøet. Bare halvparten har jevnlig medarbeider-samtaler.⁵ Likeledes er det viktig å sikre stipendiatene gode kontorfasiliteter og tilgang til forskningsinfrastruktur og data.

Stipendiater som ikke får levert avhandlingen innenfor ansettelsesperioden risikerer å stå uten arbeid og inntekt i slutfasen av doktorgradsarbeidet. De må sikres rett på dagpenger slik at de har nødvendig livsopphold samtidig som de fullfører doktorgraden. Det er anledning til å motta dagpenger under utdanning såfremt man oppfyller kravet til å være reell arbeidssøker. Denne praksisen må også gjelde for stipendiater.

Forskerforbundet arbeider for at:

- virksomhetene iverksetter kunnskapsbaserte tiltak for bedre gjennomføringstid og lavere frafall
- institusjonene har rutiner for hvordan de tar imot og integrerer stipendiatene i det faglige og sosiale miljøet
- alle stipendiater får årlige medarbeidersamtaler med nærmeste leder
- alle stipendiater har tilgang til velegnet kontorplass og nødvendig forskningsinfrastruktur
- doktorgradskandidater, forutsatt at de oppfyller kravene om å være reell arbeidssøker på dagtid, sikres rett til dagpenger uten å måtte avslutte forskerutdanningen og avhandlingsarbeidet.

Forskermobilitet og internasjonalt samarbeid

Forskermobilitet og internasjonalt samarbeid er viktig for å fremme kunnskapsutvikling. Undersøkelser viser at forskere har nytte av utveksling tidlig i karrieren.⁶ Både internasjonalt forskningssamarbeid og forskermobilitet krever finansiering og tilrettelegging fra norske myndigheter. I tillegg må norske institusjoner drive et aktivt utvekslingssamarbeid med institusjoner i utlandet. Stipendiater som ønsker utveksling eller langvarig forskeropphold i inn- eller utland, trenger hjelp til å etablere relasjoner og nettverk, og til å planlegge faglig relevante opphold. Det må også legges til rette for at stipendiater med forsørgeransvar kan ha utenlandsopphold.

⁴ HK-dir Notat 04/2022

⁵ NIFU-rapport 2017:10

⁶ NIFU-rapport 2020:19

For innreisende stipendiater har både arbeidsgivere og fagmiljøene ansvar for å bidra til god integrering i det norske forskerfellesskapet. Mange inn- og utreisende stipendiater møter utfordringer knyttet til lønn, skatt, trygd og andre ytelser, fordi regelverket er komplisert og det er vanskelig å få god rådgivning. I tillegg kommer språklige og kulturelle barrierer. Forskerforbundet tilbyr jevnlig kurs om norsk arbeidsliv for stipendiater med utenlandsk bakgrunn. Det er et populært tilbud, men fratar ikke arbeidsgiver og personalledere ansvaret for å sikre utenlandske stipendiater tilgang til nødvendig rådgivning.

Forskerforbundet arbeider for at:

- alle stipendiater, uavhengig av finansieringskilder, tilbys midler og mobilitetsstipend som muliggjør utenlandsopphold
- det finnes gode ordninger for å tilrettelegge og finansiere utenlandsopphold slik at også stipendiater med forsørgeransvar kan reise ut
- institusjonene sørger for at stipendiatene gis tilbud om rådgivning om relevante utenlandsopphold og stiller ressurser til rådighet gjennom driftsbudsjett
- institusjoner har rutiner for hvordan de mottar og integrerer innreisende stipendiater i det faglige og sosiale miljøet, og tilbyr nødvendig rådgivning.
- internasjonale stipendiater som ønsker det, får tilbud om gratis norskopplæring.

God karriereveiledning

De fleste som tar doktorgrad, har ambisjoner og ønske om å fortsette med vitenskapelig arbeid og oppfatter forskerutdanningen som svært relevant.⁷ Det er kun et lite mindretall som får karriereveiledning og oppfølging knyttet til en videre yrkeskarriere.⁸ Nåløyet innen akademia er trangt og mange sikter seg derfor inn mot en karriere utenfor utdannings- og forskningsinstitusjonene.

Med ansettelsesforskriften fra 2024 har Forskerforbundet fått gjennomslag for at stipendiater skal ha tilgang til karriereveiledning. På samme måte som forskerutdanningen må vektlegge generiske ferdigheter, skal karriereveiledningen også ta hensyn til den enkelte stipendiats preferanser og ha blick for framtidige muligheter både i og utenfor akademia.

Stipendiatstillingene er viktig for å sikre at samfunnets tilgang til, og behov for, forskerkompetanse er dekket. Ordningen med øremerking av stipendiatstillinger ble avvirket i 2023.

Forskerforbundet arbeider for at:

- forskriffsfestede krav til karriereveiledning følges opp og at det etableres gode ordninger for karriereplanlegging
- kompetanse på doktorgradsnivå verdsettes både i og utenfor akademia
- øremerking av stipendiatstillinger i universitets- og høyskolesektoren gjeninnføres.

⁷ NIFU rapport 2017:10

⁸ Doktorgradsundersøkelsen 2019, NIFU-rapport 2020:19

FORSKER FORBUNDET

- Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kunnskapsformidling.
- Forskerforbundet er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.
- Forskerforbundet arbeider for høyere lønn og bedre arbeidsvilkår for medlemmene.
- Forskerforbundet ivaretar medlemmenes interesser i forsknings- og utdanningspolitiske spørsmål.

Forskerforbundet

Postadresse: Postboks 1025
Sentrum, 0104 Oslo

Besøksadresse:
Tullins gate 2, Oslo

Sentralbord: +47 21 02 34 00
post@forskerforbundet.no